

Петар РУДИЋ*

СЕРДАР ФИЛИП ПОПОВИЋ-ПЕТРОВИЋ И ЊЕГОВА РОДБИНА

Око средине XV вијека у Његуше се доселио неки Ерак из Бањана. Његови потомци носе име Ераковићи, а тако се зове и село у Његушима у коме они углавном живе. Од Ерака воде лозу Петровићи и Поповићи из његушког села Ераковића, Кашћелани из његушког села Мирца, Вујовићи из Спужа, а вјероватно и нека друга братства.

Петровићи су добили презиме по Петру Ераковићу, који је живио у другој половини XVI вијека. Овај Петар је имао неколико синова, а сада се само зна име његовог сина Стијепа. Стијепо Петров је такође имао неколико синова. Сада се зна за његовог сина Радула (калуђера Петра), који је имао само сина Шћепца. Шћепец Клауђеров је имао синове: владику Данила (1697-1735), кнеза Рада, Дамјана и Петра.

Поповићи немају једног родоначелника, него је то заједничко презиме свих Ераковића који живе у истоименом његушком селу (осим потомака Шћепца Калуђерова, који се и сада презивају Петровићи). Поповићи се дијеле на мале огранке, који такође имају посебна имена: Сердаревићи, Перићевићи, Грујовићи, Бијеловићи, Спасојевићи, Радановићи, Јашаровићи и Вујовићи. Велики дио Поповића потиче и од самог Петра Ераковића, родоначелника братства Петровића. Поповићи који воде лозу од овог Петра носили су презиме Петровић скоро до краја XIX вијека, а неки појединци и касније.¹

Главна грана Поповића је добила презиме по попу Ивану Петровићу, блиском рођаку и савременику владике Данила. Петар Петровић Његош је овог Ивана опјевао у "Горском вијенцу", гдје му је дао и звање сердара. Поп Иван је, колико нам је познато, имао четири сина: вла-

---

* Аутор је музеолошки радник у пензији, Бијело Поље.

¹ Понекад су се под презименом Петровић јављали и они Поповићи (Ераковићи) који, изгледа, не воде лозу од поменутог Петра Ераковића (Мило Новаков Радановић-Поповић, Драго Јашаров Поповић). Такође је познато да су се под презименом Петровић јављали и појединци из других његушких братстава (Вуко Марков Тороман).

дику Саву (1735-1781), сердара Савића (који се у документима писаним руским језиком помиње као сердар Сава), Пера и попа Вучету.

Перо попа Ивана је имао сина Јована (Јова), који се у документима писаним руским језиком помиње под именом Иван. Он је последије смрти свога стрица сердара Савића постао његушки сердар. Сердар Јово Перов Петровић је родоначелник Сердаревића, посебног огранка Поповића-Петровића. Он је имао сина сердара Ђура, који је приликом оснивања Његошевог Сената 1831. године изабран за сенатора. Сердар Ђуро је имао синове Лаза, сердара Јока и Миха.² Лазо је погинуо као младић око 1820. године од Врбица из Његуша.

Сердар Јоко Ђуров је, према причању старих Ераковића, био велики јунак и веома омиљена личност. Погинуо је за вријеме напада Црногораца на турски град Жабљак (на Скадарском језеру) 1852. године. О овој борби на Жабљаку је Његошев сестрић Стеван Перовић Џуца написао пјесму "Витешки подвизи", у којој је опјевана и јуначка смрт његушког сердара.

Сердар Јоко је био ожењен Анђом, кћерком Лазара Кустудије из Његуша. Са њом је имао синове сердара Филипа, Пера и Марка, и кћерке: Јокну (удату за Вука Богданова Матановића из Ђеклића), Анђелију (удату за Андрију Томанова Матановића) и Ику (удату за попа Мињу Радоњића из Његуша).

Сердар Филип је рођен око 1830. године у Његушима. Он се помиње као свједок у купопродајном уговору између Гаврила Ивова Петровића и Вука Маркова Торомана (названог Петровића) 20. октобра 1863. године. Тај уговор наводим у цјелини.

"Ва име Христа амин, 1863 года, октомбра 20, у Хераковиће.

Да се зна и дае вјеровано ово данас у(ч)ињено писмо пред свакием судом илити господаром ће би било потребито приказати сие писание и то како данас на данашњи дан ја Гавриле Ивов Петровић продаем нешто мало баштине свое старине именом које се зове баштина циепац на Пацпоље до баштине Марије Станове и то продадох Вуку Маркову Петровићу за талиера 17 и то у вјечни виек амин без пого(во)ра и ја исти Гавриле Ивов примих ове динаре у мое руке и об(и)чни дар и бих контен све и по све и у томе се сами погодисмо и за вишу тврђу за неумијући ја исти Гавриле Ивов својеручно чи(ним) а то чине сједоци ја капетан Лазо Перићев сједок на + и ја сердар Филип Петровић сједок на (+).

Писах ја државни поп Саво Пејовић и јесам мољен од обие парте како више изговара."³

Сердар Филип се помиње у црногорском годишњаку *Орлићу*. Наводим имена његушких главара који се помињу у овом годишњаку за 1865. годину:

² Михо сердара Ђура је имао синове Ђура, Тома и Сава. Ђуро Михов се одселио у Боку Которску. Његови потомци су живјели у Бијелој, а сада су углавном расељени. Малобројно мушко потомство Тома Михова сада, углавном, живи у Београду. Мушко потомство Сава Михова је изумрло.

³ Др Петар И(лијин) Петровић: *О Ераковим њојомцима у Његушима*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књига XVIII/1, 1975, стр. 105.

"Главари у племенима

1. У Катунској Нахији

Његуши: војвода Иво Радоњић; велики барјактар Мило Петровић; сердар Филип Петровић; капетан Лазо Петровић". (Стр. 25).⁴

Сердар Филип се као његушки главар помиње у *Орлићу* до 1870. године, када је овај годишњак, углавном, престао да излази.

Потомци командира Митра Белова Поповића (Петровића) из Његуша су сачували један уговор којим се потврђује да је сердар Филип купио за 110 талијера код десеторице својих племеника земљу на Ловћену, звану Блатишта. (Међу продаваоцима ове земље била су и два брата од стрица сердара Филипа: Саво Михов и Ђуро Михов.) Као свједоци су се потписали: племенски капетан Лазо Перићев Поповић (Петровић), Митар Белов, који је за вријеме ратне 1876. године био командир Његушко-цетињског батаљона, и Зеко Машанов Поповић (Петровић), који је за вријеме рата 1876-1878. био алајбарјактар црногорске војске.

Тај уговор овако гласи:

"Његуши, 6 Августа 1869 года.

Да се зна и да је вјеровано ово чисто писмо а то за поради ка(ко) ми ниже потписани јесмо продали земљу то јест на Ловћен именов Блатишта и то продасмо сердару Филипу за та(лијера) 110 у вјечити вијек и амин без поговора. И више поради увјеренија чинимо сви својеручне крсте.

1. Јоко Јашаров чиним +
2. Драго Јашаров тако исто
3. Марко Милов
4. Марко Лазов
5. Ђуко Ивов
6. Саво Ивов
7. Саво Михов
8. Ђуро Михов
9. Мићо Ников
10. Филип Марков.

Свједоци: капетан Лазо Перићев, Митар Белов, Зеко Машанов. Писах ја поп Спиро."⁵

Послије завршетка рата са Турском 1876-1878. године скоро сва имања никшићких бегова су припала Црногорцима. Многи Црногорци су напуштали своја стара огњишта и насељавали се у Никшићу и његовој околини. Тада се у Никшићу населио и сердар Филип Петровић, последњи његушки сердар. "Сердар Филип доселио се је с Његуша са фамилијом у ослобођени Никшић још 1880. године, гдје му је Његово Вишочанство Господар Књаз Никола, цар јунака, за његове заслуге и јуначке врлине даровао кулу и богату земљу и ливаду. Живио је неко вријеме

⁴ Сва три Петровића припадају братству Поповића. Алајбарјактар Мило Новаков потиче од огранка Радановића, сердар Филип Јоков од огранка Сердаревића, а племенски капетан Лазо Перићев од огранка Перићевића.

⁵ Јован Челебић: *Уговор сердара Филипа*, "Побједа", Титоград, 11. марта 1973. (Уговор је датиран по старом календару).

у вароши, па се је послје преселио за један сат далеко од вароши, у Ребеже, тако звано: око Радуловића, гдје му је неки дио земље даровао био. Ту се је населио тако лијепо и богато, да се је могло рећи, да је то била имовина једна од првијех у долини Никшићкој."⁶

Сердар Филип се помиње у једном списку пензионера Његушке капетаније 1902. године. Значи, он је доживотно одржавао везе са својим племеном и завичајем, гдје се водио и као пензионер. (Сердар Филип је у овај документ убиљежен под презименом Сердаревић, јер се тако зове његово уже братство). Тај докуменат овако гласи:

Редни број капетаније	име и презиме	годишња пензија кр(уна) х(елера)
15. Његушка	С. Филип Сердаревић	28 80
"	Зеко Машанов	96
"	Јово Савов	96
"	Станко Гајов	240
"	Лабуд Гајов	240
"	Ђуро Гајов	240" ⁷

Сердар Филип је умро у Рубежу код Никшића око 1905. године. Сахрањен је у Глибавцу код цркве св. архиђакона Стефана.

Овај његушки сердар је био одликован Медаљом за храброст, коју је Његош основао, Даниловим крстом III степена, Граховачком медаљом, сребрном Медаљом за јунаштво, Медаљом - споменицом за рат 1875/78. и руском бронзаном Медаљом за рат 1877/78. године. Сада се ова његова одликовања, као и сабља, чувају у Државном музеју на Цетињу.⁸

Сердар Филип се два пута женио. Први пут је био ожењен Маром (Маком) Мартиновић из Бајица, а други пут Маром Марковић из ћеклићког села Милијевића. (Са другом женом није имао дјеце.) Сердар Филип је са Маком имао шесторо дјеце: Лаза, Стану, Анђелију, Јоку, Госпау и Милована.

Лазо сердара Филипа је рођен у његушком селу Ераковићима око 1870. године. Он је 1886. године примљен у пјешадијску подофицирску школу у Никшићу. Приликом формирања Требјешког батаљона 1892. године, постављен је за официра (старјешину) Прве чете. Лазо се ненамјерно убио 20. јануара (2. фебруара) 1900. године за вријеме лова на Товићу код Никшића.⁹

⁶ Поп Мартиновић: *Лазо Сердарев Пејровић, официр*, лист "Оногошт" од 3. фебруара 1900. године. (Осим сердара Филипа, у Никшићу и његовој ближој околини добили су велика имања и ови Петровићи: војвода Шако Перов, војвода Божо Драгов, војвода Ђуро Драгов и Марко Драгов.)

⁷ Архив Црне Горе - Цетиње, МФ I/3-4. Књаж. министарство финансија. Плате, пензије и расходи за 1902. годину, стр. 12. - Јово Савов Поповић (Петровић) био је синовац капетана Лаза Перићева. Када је Лазо остарио, он је постављен за племенског капетана. Станко, Ђуро и Лабуд су синови раније поменутог Гаврила (Гаја) Ивова Петровића.

⁸ Сердарева сабља и одликовања је Државном музеју продала његова кћерка Анђелија 1950. године. (Дјеловодни протокол број 534/1950.)

⁹ Никшићки недјелни лист "Оногошт" је о трагичној смрти Лаза Сердарева

Лазо Сердарев је био ожењен Савицом, кћерком Стева Самарцића из Кривошија. Са њоме је имао Стану, Јоша и Илију. (Лазова супруга Савица је умрла у Рубежу 28. марта 1947. године.)

Стана Лазова је рођена 1893. године у Рубежима. Она се 1909. године удала за Лазара Сјеклоћу из Драгове Луке код Никшића (родом из Добрског Села). Стана је умрла врло млада, негдје свршетком Првог свјетског рата.¹⁰ У браку са Лазаром је имала кћерку Јову.

Јошо Лазов је умро као младић.

Илија Лазов је рођен 1899. године у Рубежима. Он се почетком 1918. године оженио Станицом, кћерком Тода Никовића, родом Пивљанина. Илија је умро од туберкулозе око 1922. године и за собом није оставио потомства.¹¹

Стана (Станача) сердара Филипа је рођена у Његушима око 1865. године. Умрла је у Рубежима 2. априла 1935. године. (Није се удала.)

Анђелија (Анђелика) сердара Филипа је рођена у Његушима 1868. године. Она се 1888. г. удала за Аћима Рњеза из Никшића (родом из околине Невесиња.) Анђелија је с Аћимом имала синове: Михаила, Борђија (Мињу), Димитрија, Душана и Веселина, и кћерке Милицу и Марију. Анђелија је умрла у Никшићу 19. марта 1961. године.

Јока сердара Филипа је рођена 1871. године у Његушима. Она се 1888. г. удала за перјаника Данила Богданова Перовића из Ораховца у Боки. Јока је са Данилом имала два сина који су умрли као дјеца, и кћерке Вукосаву и Видосаву. Јока је умрла у Никшићу мјесеца фебруара 1902. године.¹²

Госпава сердара Филипа се удала за командира Николу Машанова Николића из Броћанца, родом са Чева. Она је са Николом имала синове Томаша и Павла, и кћерке Милицу и Марију. Госпава је умрла врло млада.¹³

Милован сердара Филипа је рођен 1880. године у Његушима. Он се оженио 1905. године Јовом, кћерком Марка Белова Каваје из Добрског Села. Милован је умро око 1920. године. Није имао порода.

Раније сам поменуо да је сердар Јоко Поповић-Петровић осим сердара Филипа имао још два сина: Пера и Марка.

Перо сердара Јока је познат под именом Перо Сердарев. Он је рођен у Његушима око 1833. године. Перо је био тјелохранитељ књаза Николе, а затим перјанички капетан. Наводи се међу перјаничким капетанима из годишњака *Орлића* за 1885. годину: "Г. г. Перо Сердарев Петровић-Шпиро Матановић". (Стр. 25)

Петровића писао у бројевима од 27. јануара, 3. и 10. фебруара 1900. године. (Датуми су по старом календару.)

¹⁰ Лазар Сјеклоћа се послје Станине смрти оженио Граном Гргуревић из Бјелопавлића.

¹¹ Станица се послје Илијине смрти удала за Тимотија Пејовића из Пиве.

¹² Данило Богданов Перовић је извјесно вријеме био управник двора краља Николе у Никшићу. Он се послје Јокине смрти оженио Ристом, кћерком сердара Марка Радовића-Миљанића.

¹³ Никола Николић је био командир Рудинско-трепачког батаљона. Он се послје Госпавине смрти оженио Станом Ђупић из Дуге Никшићке.

Перо је умро у Његушима 17/30. новембра 1917. године. Он је био ожењен Гордом, кћерком Ђура Бећира из његушког села Раићевића. Са њом је имао три сина и двије кћерке: Јова, Јока, Шћепа, Ику (удату за Богдана Митрова Поповића-Ераковића из Његуша) и Милушу (удату за Сава Никова Ђурашковића из Горњег Цеклина). Јово и Јоко су умрли као дјеца. Шћепо Перов је био финансијски капетан. Радио је као управник царинарнице у Његушима, а затим у Никшићу. Он је умро врло млад, 5/18. септембра 1908. године. (Није се женио.)

Марко Сердарев је погинуо у рату против Турака 23. септембра (5. октобра) 1876. године на Илином брду у Бањанима. Он се два пута женио. Први пут је био ожењен Јоком, кћерком алајбарјактара Мила Новакова Поповића из Његуша. (Она је млада умрла и није имала дјеце.) Марко је други пут био ожењен Јоком, кћерком попа Андрије Вучковића из његушког села Врбе.¹⁴ Са њоме је имао Ђура, Стану (удату за Марка Спасојева Ивановића из Његуша) и Стева, који је умро као младић. Ђуро Марков (око 1871-1957) био је ожењен Гордом Николић из Вељег Краја (сада заселак Ераковића). Са њоме је имао Марка, Стану (удату за Шпира Поповића из Бјелица), Сава, који је умро као дијете, Петра и Марију, која је умрла као дјевојчица. Марко Ђуров Поповић (1900-1944) је смртно рањен у борби против Њемаца, као борац Ловћенског народно-ослободилачког партизанског одреда, 17. новембра 1944. године код Царева лаза. Умро је у току ноћи 17/18. новембра у Болници "Данило I" на Цетињу. Марко је био ожењен Милицом Радуловић из Слатине код Даниловграда. Са њом је имао петоро дјеце: Љубицу, која је умрла као дјевојчица, Ику (удату за Ива Кашћелана из његушког села Мирца), Марију (удату за Петра Рудића из Равне Ријеке код Бијелог Поља), Милоша, који је умро као дијете, и Владимира. Петар Ђуров (1912-1998) је био ожењен Љубицом Гиљача из Грбља. Са њом је имао Славку (удату за Николу Ботицу из Корчуле), Петрицу (удату за Јована Радиновића из Мориња) и Николу.

¹⁴ Јокина тетка Горде Вучковић је била удата за капетана Пера Јокова Петровића. (Перо Јоков је био отац војводе Шака и Филипа Петровића.)